

ХРОНІКА

21–22 вересня 2006 р. в м. Партеніті на базі Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського відбувся розширений пленум Наукової ради «Закономірності розвитку мов і практика мовної діяльності» НАН України на тему: «Теоретична і прикладна лінгвістика: завдання, проблеми, перспективи».

Перед учасниками засідань пленуму з вітальним словом виступив проректор з наукової роботи Таврійського національного університету проф. В. Н. Бержанський. Він ознайомив присутніх з історією університету, його сьогоднішнім станом і побажав успіхів науковцям у дослідницькій діяльності.

У вступній доповіді голови Наукової ради акад. В. М. Русанівського «Спорідненість і віддаленість двомовності як об'єкт сучасної лінгвістики», яку виголосив учений секретар В. В. Чумак, наголошувалося, що розмежувати теоретичну і прикладну лінгвістику дуже важко, оскільки об'єктом усіх типів досліджень є мова, що не дозволяє приступати науковцям до виконання певного практичного завдання, спрямованого на знайдення теоретичного узагальнення, без знайомства з аксіоматичними постулатами, відомими науці у цій галузі знань.

Відзначивши той факт, що в лінгвістичній науці поки що чітко не визначено типи дво- і багатомовності, не розрізняються їх підвиди, доповідач зауважив, що в радянські часи диглосія була проміжною ланкою між національною мовою та одномовністю в умовах специфічної близькоспорідненості двомовності, а російська мова ставала мовою міжнародного спілкування, обмежуючи функціональні можливості української та інших мов і витісняючи їх із державного управління, з народного господарства, багатьох галузей науки, особливо технічного спрямування, і зробив висновки про актуальність вивчення двомовності як лінгво-соціального явища у носіїв близькоспоріднених і генетично віддалених або й різносистемних мов, диференціюючи соціальну й індивідуальну двомовність і передбачаючи необхідність популяризації результатів взаємозв'язку двомовності і мовного планування у державі.

В. А. Широков (Київ) у доповіді «Філософські, теоретичні та технологічні проблеми сучасної лінгвістики» відзначив той факт, що суттєві аспекти філософського напрямку лінгвістичної науки лежать у площині, яку зазвичай не охоплює традиційний лінгвофілософський аналіз, що вимагає від мовознавчої науки нової кількості та якості знань, які можуть бути втілені в сучасних інформаційно-комп'ютерних системах та мережах.

Доповідач наголосив, що філософське переосмислення підвалин лінгвістики передбачає «велику концептуальну інтеграцію». Вона

означає вироблення такої філософії дослідження, яка поєднуватиме гуманітарну традицію і технологічний статус мови в сучасному світі та забезпечуватиме мовне функціонування поза фізичною і психічною субстанцією людини у власне технологічній сфері, і дозволить визначити параметри співвідносності функціональної спеціалізації технологічних процесів з відповідними механізмами перетворення природних речовин за природними законами, що становлять субстрат сучасних технологій.

У доповіді Ф. С. Бацевича (Львів) «Філософсько-методологічні засади сучасної теоретичної і прикладної лінгвістики: спроба обґрунтування» сформульовано найважливіші ознаки сучасної лінгвістики і визначено її методологічні засади. Це дозволило авторові виділити дві найважливіші риси сучасної мовознавчої науки: значну спеціалізацію досліджень і паралельне існування шкільної й вузівської лінгвістики, яка спирається на традиційне системно-структурне розуміння дослідження і нової лінгвістики антропоцентричного характеру.

Доповідач наголосив, що яскраво виражений антропоцентризм, який засвідчує повернення людини в мовознавство, є спільною рисою новітніх напрямів у виявленні сутності й дослідженні мови, що дозволяє визначити методологічні засади наукового пізнання через виділення спільних парадигмальних рис науки на певному етапі, співвідносних з найважливішими ознаками і законами дійсності, які перебувають у зв'язку з тенденціями розвитку загальнонаукових ідей та реалізуються у прикладній і теоретичній лінгвістиці через екзистенційну феноменологію, первинного реальності для якої є життєвий світ, представлений у психічних інтенціональних актах і в мові.

С. Я. Єрмоленко (Київ) у доповіді «Сучасні лінгвістичні теорії: дидактичний аспект» констатувала запровадження у Державних стандартах середньої освіти і в Програмі з української мови для загальноосвітніх шкіл розрізнення мовної і мовленнєвої змістової лінії навчання мови, що ґрунтується на одному з ключових положень структуралізму, яке полягає в протиставленні мовної системи з її рівневою організацією і реалізації цієї системи в мовленні.

Доповідач зауважила, що при виборі термінів на позначення названих феноменів було допущено порушення основного принципу термінотворення: якщо в мові існує загальноживана назва для найменування певного явища, її варто термінологізувати, а не запроваджувати термін, семантичні зв'язки якого з назвою протилежного поняття суперечать лексико-семантичній системі природної мови, що спричинило перевантаження спеціальної літератури терміном *мовлення*, тоді як у різновидах діяльнісного навчання мови (аудіювання, ро-

зуміння, говоріння, читання, письмо) повинен звучати термін *мова*, зокрема і у випадках використання терміна *зв'язна мова* при його протиставленні розрізним мовним одиницям — елементам мовної системи.

У доповіді В. В. Жайворонка (Київ) «Прикладні аспекти етнолінгводидактики» відзначено вагомість філологічної освіти як інтелектуалізатора суспільства у розбудові світоглядного словника сучасної особистості, починаючи від збагачення індивідуального лексику учня, що відбиває специфіку погляду молоді на природу як середовище проживання, на життя як найвищий витвір природи і на суспільство як спосіб життя мислячої частини живої природи-людини (як індивіда і як частини етномовного колективу), і продовжуючи могутнім професійним мовним арсеналом учителя-словесника, свобода педагогічної творчості якого забезпечує також розвиток національної освіти, спрямованої на прилучення нових поколінь до духовних витоків національної культури і до невичерпних багатств основного її складника — мови.

Доповідач зауважив, що в умовах юридичного і політичного забезпечення державного статусу української мови перспективним і надійним шляхом підвищення професіоналізму вчителя-словесника, враховуючи особливості асоціативних зв'язків, пов'язаних із символікою етнореалій, є повсякденна праця над словом, його сполучуваність з іншими словами, ритмомелодикою, що сприяє розвитку емоційної культури особистості, формуванню її суспільної свідомості та естетичної культури.

О. О. Селіванова (Черкаси) у доповіді «Міфологема мотивація номінативних одиниць» обґрунтувала семіотичний механізм міфологеми мотивації як особливий тип мотиваційних відношень у мові, що кваліфікуються як наскрізні лінгвопсихоментальні операції формування словотвірних зв'язків між мовними знаками на підставі реляцій елементів структур знань про позначене як фрагментів етносвідомості, і констатувала за допомогою власної когнітивно-ономасіологічної концепції відсутність мотивації спеціалізованого елемента концептуальної структури, що проектує ономасіологічні структури номінативних одиниць не на реальний світ етносу, а на один із можливих світів, який є не менш вагомим у життєдіяльності народу, коригує його норми і цінності, культурні переваги, забезпечує етнічну ідентичність.

На думку доповідача, міфологема мотивація номінативних одиниць реалізує прийняті на віру сценарії мислення як вияв родової пам'яті, історичного минулого людства й етносу, що закріпилося в українській мові народними назвами рослинного та тваринного світу, пов'язаними з повір'ями, забобонами, народними прикметами і фразеологічними зворотами, які формують мовну картину світу.

Н. В. Бардіна (Одеса) у доповіді «Прикладна, комп'ютерна, математична, структурна лінгвістика: епістеміологічні координати» розглянула систему лінгвістичних термінів, пов'язаних із специфікою розвитку напрямів мовознавства, зорієнтованих на практичне роз-

в'язання проблем функціонування мови, і встановила відмінності епістеміологічних маркерів з одного боку прикладної, а з другого — математичної, структурної і комп'ютерної лінгвістики, підкресливши безперспективність тверджень деяких учених про ототожнення прикладної лінгвістики і математичної, комп'ютерної та ін. чи їх протиставлення.

У доповіді С. С. Дикаревої (Сімферополь) «Інтернет у прикладних лінгвістичних дослідженнях: принципи параметризації навчальних Web-ресурсів» розглянуто питання, пов'язані з функціонуванням мови у відкритому Web-просторі і репрезентовано власну концепцію Web-дидактики в системі використання електронних повідомлень при вивченні гуманітарних дисциплін, засновану на принципах лінгвістичної параметризації Web-ресурсів (мова контенту, метамова, що реалізує сценарій гіпертекстової навігації та мова інтерактивного спілкування).

У доповіді Г. Ю. Богданович (Сімферополь) «Російські фразеологізми в полілінгвокультурній ситуації Криму» відзначалося, що шлях у ментальну сферу мовної особистості лежить через мовні одиниці, у змістовій оболонці яких виявляється картина світу певного етносу, що особливо актуалізує питання культурних стереотипів поліетнічного населення Криму, зокрема на фразеологічному рівні, де семантика фразем виявляє базові коди етнічної культури.

У доповіді В. І. Шульгіної (Черкаси) «Прикладна лінгвістика як навчальна та наукова спеціальність» наголошувалося, що Міністерством освіти і науки України, на жаль, досі не розроблено стандарт навчальної спеціальності, пов'язаної з прикладним застосуванням лінгвістичної теорії, хоч у багатьох університетах уже з'явилися кафедри і навіть факультети прикладної лінгвістики, що передбачає підготовку висококваліфікованих фахівців-лінгвістів в умовах Болонського процесу творення Європейського простору вищої освіти. У зв'язку з цим варто послідовніше враховувати фактори подальшого розвитку такої мовознавчої дисципліни з чистим визначенням її місця у переліку навчальних спеціальностей і створенням необхідної інформаційної інфраструктури суспільства, де могли б плідно працювати випускники факультетів прикладної лінгвістики.

Разом з тим, на думку доповідача, доцільно приділити належну увагу розвитку прикладної лінгвістики як наукової спеціальності, що для української науки має багатообіцяючі перспективи в поєднанні з виконанням спеціалізованої проблематики дипломних, бакалаврських і магістерських робіт студентів та кандидатських і докторських дисертацій із спеціальності «Прикладна лінгвістика».

У обговоренні доповідей взяли участь О. О. Тараненко (Київ), О. А. Стишов (Київ), М. П. Лесюк (Івано-Франківськ), Г. М. Віняр (Кривий Ріг), С. С. Дикарева (Сімферополь) та ін.

В. В. ЧУМАК